

4. Zouden er onder de (vele) medewerkers aan GLW niet nog anderen onder de indruk zijn gekomen van de dialectische theologie? Waarschijnlijk niet, maar er rijst twijfel, bijv. t.a.v. de Oegstgeester predikant T.J. Jansen Schoonhoven. Wellicht kan de auteur dit punt eens nader bezien.

5. Jan Herman Semmelink (1888-1974) werd in 1937 hoogleraar vanwege de Nederlandse Hervormde Kerk aan de RU te Groningen. Het staat vrijwel vast dat de synode hem koos (en niet Miskotte) omdat hij niet voor het toen in laaiende discussie zijnde reorganisatievoorstel van *Kerkherstel en Kerkopbouw* was. In dit verband valt één van de weinige echte missers van De Lange te noteren, te weten zijn bewering: 'Het initiatief verzandde al spoedig' (29). Geen sprake van! Het reorganisatievoorstel werd door de synode in 1938 met 10 tegen 9 stemmen verworpen, maar gezien de hevige strijd is vervolgens getracht via commissies nog iets te redden. Ook dat lukte niet; de desbetreffende voorstellen sneuvelen in augustus 1939. Een maand later brak wo II uit; tijdens de bezetting smolten de kerkelijke fronten en ontstond een 'werkorde' die de zo lang omstreken vernieuwing bracht. Zie: A.J. Rasker, *De*

met name.⁴ En ook Haitjema en Noordmans, medewerkers aan het *Ter Gedachtenis* (1929) van de honderdste geboortedag van Gunning, juichten deze theologische wending van harte toe. Doch deze theologie sprak juist het oordeel uit over alle pogingen tot synthese, van menselijke zijde ondernomen. Vandaar dat Semmelink zich tegenover Noordmans openlijk afvroeg of men wel volgeling van Barth kon zijn en toch ethisch blijven. Volgens hem niet; Semmelink⁵ bleef de 'ethische theologie', juist in haar streven naar synthese van christendom en cultuur, trouw (19), evenals vele anderen.

Miskotte wilde trouwens evenmin de synthese prijsgeven, of beter: hij wilde deze herwinnen. Na Gunning in 'Praeludium' nog als *priester* getypeerd te hebben, zag hij na zijn kennismaking met Barth in hem meer de *profeet*, evenals Noordmans en Haitjema deden, zij het dat naar hun mening daarnaast ook de theosofisch-humanistische lijn in Gunnings denken doorwerkte. Na de oorlog was het Hasselaar, gevolgd door Beker en Den Boer, die vanuit de profetische kant van Gunnings theologiseren zijn *eschatologische gerichtheid* onderstreepten. Zelfs werden er maatschappijkritische aspecten aan ontleend.

Maar dan keert het tij. In twee dissertaties, van G. Bos en van De Lange zelf, krijgt de *theosofische* kant weer het volle pond. De Lange is zelfs heel radicaal: er zijn niet twee lijnen in Gunning's denken. 'De profetisch-eschatologische uitspraken van Gunning maken integraal onderdeel uit van zijn bijbels-heilshistorisch systeem en zijn soms regelrecht overgeschreven van J(ohann) T(obias) Beck. Gunning's "profetische" trekken moeten binnen dat kader begrepen worden' (29). Ook deze stelling dient men dik te onderstrepen: hiermee toont de auteur hoezeer zorgvuldig historisch onderzoek ertoe kan leiden dat allerlei visies, gebaseerd op eenzijdig uitvergroten van bepaalde gedachtegangen, gerelativeerd moeten worden, d.w.z. betrokken op de contemporaine kontekst waarin denkers zich nu eenmaal bewegen.

Nadat de auteur ook de visie op Gunning als 'oecumenicus' geschetst heeft – niet de sterkste paragraaf trouwens, al was het alleen maar omdat zoon Johan niet genoemd wordt die, zelf zeer breed georiënteerd, hierin ook graag navolger van zijn vader wilde zijn – komt 'Gunning tragicus' aan de orde. Een goed gevonden keerpunt: enerzijds kan een korte kritische beschouwing gewijd worden aan het gelijknamige boek van De Vrijer uit 1946 – de eerste echte biografie! – anderzijds leveren titel en inhoud de gelegenheid, nu tot persoonlijke en niet slechts theologische typering van Gunning te komen. Wat het tragische betreft: De Vrijer signaleerde dit in Gunnings ge-